

*До спеціалізованої вченої ради Д 26.889.01
ВНЗ «Національна академія управління»*

ВДГУК

офіційного опонента доктора економічних наук, професора
Штангрета Андрія Михайловича
на дисертаційну роботу Овчара Петра Андрійовича
«Регулювання розвитком автотранспортної галузі в умовах
трансформації національної економіки»,
представлену на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук за
спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним
господарством

**АКТУАЛЬНІСТЬ ТЕМИ ДИСЕРТАЦІЇ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК З НАУКОВИМИ
ПРОГРАМАМИ, ПЛАНАМИ, ТЕМАМИ**

Розвиток автомобільного транспорту в Україні характеризується високою динамічністю із суттєвою зміною структури, коригуванням завдань та ролі в трансформаційних процесах національної економіки. Можна стверджувати, що епоха великих комплексних автотранспортних підприємств (в подальшому АТП), які виконували централізовані завдання щодо переміщення вантажів та перевезення великих потоків пасажирів минула. Новий етап розвитку автомобільного транспорту передбачає не лише урізноманітнення форм власності, вузьку спеціалізацію, масовість малих форм підприємницької діяльності, але й конкуренцію з іншими видами транспорту за вантажопотоки. Відтак зростає важливість регулювання розвитку автотранспортної галузі, яка забезпечує функціонування основного виду транспорту – автомобільного.

В умовах подальшої трансформації національної економіки, на інтенсивність якої суттєво впливають політичні й соціальні процеси, а останні п'ять років й військові дії, постають нові виклики та завдання для автотранспортної галузі, виконання яких потребує глибоких наукових досліджень, а також вивчення іноземного досвіду із врахуванням поточної ситуації та стратегічних перспектив економічного розвитку нашої країни.

Дисертація Овчара Петра Андрійовича є важливим кроком в удосконаленні теоретико-методологічних основ дослідження автотранспортної галузі та обґрунтуванні пріоритетів її регулювання в контексті забезпечення трансформаційних змін економіки України. Відтак, робота є актуальною і має суттєве наукове значення та вирішує поставлене наукове завдання.

Тема дисертації повною мірою відповідає науковому напрямку науково-дослідних робіт ВНЗ «Національна академія управління» за темою «Інноваційно-інвестиційні чинники сталого соціально-економічного розвитку»

(державний реєстраційний номер 0116U003934) та наукового журналу «Економіка і фінанси» за госпрозрахунковою темою: «Підвищення ефективності управління підприємствами різних організаційно-правових форм в умовах фінансово-економічної нестабільності» (державний реєстраційний номер 0114U006193).

СТУПІНЬ ОБГРУНТОВАНOSTІ ТА ДОСТОВІРНОСТІ НАУКОВИХ ПОЛОЖЕНЬ, ВИСНОВКІВ І РЕКОМЕНДАЦІЙ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Ознайомлення із змістовим наповненням дисертації, автореферату та публікацій автора дозволяє зробити висновок про те, що наукові положення, висновки й рекомендації, сформульовані в дисертаційній роботі, характеризуються належним рівнем обґрунтованості та достовірності. Це аргументовано підтверджується глибоким та критичним аналізуванням фундаментальних наукових праць за проблемами регулювання та розвитку автотранспортної галузі, зокрема, вітчизняних і зарубіжних джерел щодо інституційних аспектів та механізмів державного регулювання, влучним застосуванням класичних положень теорії управління, оглядом матеріалів щодо ретроспективного розвитку та сучасного стану автотранспортної галузі в Україні, використанням широкого спектру загальнонаукових і спеціальних методів дослідження, адекватним підбором та аналізуванням значного масиву офіційного статистичного матеріалу щодо тенденцій функціонування вітчизняних автотранспортних підприємств, успішною апробацією теоретико-прикладних розробок на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях, їх дискусійним обговоренням за результатами виступів на наукових семінарах, а також впровадженням та відповідним використанням центральними і місцевими органами державної влади, підприємницькими структурами та закладами вищої освіти.

Достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, розроблених у дисертації, забезпечувалася використанням адекватних поставленим завданням методів, зокрема, загальнонаукових: синтезу, індукції, дедукції, абстрагування; узагальнення; класифікації; порівняння; групування і систематизації; ієрархічної систематизації та спеціальних: статистичного аналізу; структурного аналізу; SWOT-аналізу; регресійного аналізу; прогнозування; графічного.

На підставі аналізу змісту дисертаційної роботи можемо констатувати, що висновки та рекомендації дисертації базуються на розрахунках автора, які здійснені на основі широкої інформаційної бази дослідження. Дисертантом на основі проведених досліджень здійснено теоретичне узагальнення і нове

вирішення важливої наукової проблеми розвитку автотранспортної галузі та формулювання рекомендацій щодо вдосконалення регулювання нею в контексті забезпечення очікуваних трансформаційних змін в національній економіці. Таким чином можна зазначити, що висновки та пропозиції автора дисертації є достатньо обґрунтованими та достовірними.

НОВИЗНА НАУКОВИХ ПОЛОЖЕНЬ ТА ВИСНОВКІВ, СФОРМУЛЬОВАНИХ У ДИСЕРТАЦІЇ

Ознайомлення зі змістом дисертації та автореферату дало змогу виокремити елементи наукової новизни у сформульованих автором положеннях дисертаційної роботи, серед яких найбільший науковий інтерес становить таке:

- визначено концепцію розвитку стратегії удосконалення автомобільного транспорту України, яка розкриває пріоритети посилення впливу галузі на технологічно-інноваційні зміни в економіці України, що дозволяє обґрунтувати стратегічні пріоритети в різностроковій вимірності – короткостроковій, середньостроковій та довгостроковій;

- здійснено системне узагальнення методології дослідження галузі автомобільного транспорту в економіці з цілісним баченням складових та розкриттям їх особливостей – теорій і концепцій, понятійно-категорійного апарату, наукових методів, предмету й об'єкту дослідження, методологічних і загальних принципів пізнання; методологічне підґрунтя формує наукові засади для обґрунтування управлінських рішень регулювання розвитком автомобільного транспорту як стратегічно важливої галузі національної економіки;

- розроблено алгоритм посилення участі громадських інститутів у процесах державного регулювання автотранспортною галуззю України, який відображає рівневість взаємодії центральних і місцевих органів державної влади, органів місцевого самоврядування з конкретними громадськими інститутами та вказує на пріоритетні цілі їхнього впливу;

- запропоновано класифікаційний підхід до розподілу видів інновацій в автотранспортній галузі, що дозволило виділити такі групи: виробничі, інфраструктурні, логістичні, послухові, інформаційні, безпекові, екологічні;

- удосконалено понятійно-термінологічний апарат дослідження автотранспортної галузі з розкриттям змісту понять транспорту, транспортної системи та її складових, видів транспорту, транспортної послуги, перевезення, автомобільного транспорту, розвитку автотранспортної галузі, автотранспортного підприємства, автотранспортної інфраструктури, регулювання автотранспортною галуззю, екологічного автотранспорту;

- сформовано наукові обґрунтування місця автотранспортної галузі в

структурі національної економіки, індикаторів його оцінювання за галузевим, територіальним і технологічним підходами, а також рівність формування автомобільного транспорту як виду економічної діяльності в загальній структурі транспорту, які дозволяють розподілити різні види економічної діяльності залежно від участі у формуванні послуг перевезення та в супровідних процесах виробництва, реалізації і споживання; дані особливості автотранспорту вказують на можливості його регулювання для досягнення конкретних цілей розвитку галузі транспорту й економіки в цілому, в розрізі конкретних сфер господарювання;

- розроблено методичні підходи до комплексного аналізу розвитку автомобільного транспорту, практична апробація яких обґрунтовує управлінські рішення в даній галузі та які вказують: структурний аналіз місця галузі в економіці; міжнародні порівняння виробничого, послугового і споживчого потенціалу; аналіз динаміки і структурної вагомості автотранспортної галузі в забезпеченні пасажирських і вантажних перевезень, аналіз стану автотранспортної інфраструктури, зокрема об'єктів рухомого і нерухомого складу (автомобільних доріг та їх благоустрою); аналіз доступності якісних послуг перевезення населення, володіння власними автотранспортними засобами;

- запропоновано методичні підходи до регресійного аналізу розвитку автомобільного транспорту з побудовою регресійних моделей, практична апробація яких обґрунтовує, які економічні, інноваційні й інфраструктурні параметри слід розвивати в першу чергу для посилення взаємного позитивного впливу з галузю автомобільного транспорту;

- визначено черговість пріоритетних напрямів реалізації механізмів державного регулювання автомобільним транспортом в Україні з конкретизацією інституціональних, фінансових, інформаційних, ринкових, нормативно-правових, регуляторних, інноваційних удосконалень;

- обґрунтовано змістове наповнення екологічного автотранспорту, що сприяло розгляду головних положень проекту Концепції реформи щодо стимулювання розвитку національного ринку електричного транспорту;

- сформовано теоретичні основи дослідження автомобільного транспорту з виділенням базових теорій, які дають можливість розкривати аспекти глобалізації, просторології, урбаністики, мобільності, якості життя, сталого розвитку і державного регулювання економікою в фокусі визначення особливостей регулювання автотранспортною галузю;

- запропоновано класифікаційний розподіл інститутів, що формують інституціональне забезпечення регулювання розвитком автотранспортної галузі, що дозволило обґрунтувати пріоритети підвищення ефективності управлінських рішень щодо регулювання автомобільним транспортом у системі галузевого розвитку національної економіки;

- здійснено систематизацію механізмів державного регулювання автотранспортною галуззю, яка містить розгорнутий перелік регулюючих механізмів за групами інституціональних, нормативно-правових, регуляторних, фінансових, ринкових, зовнішнь-торговельних, кадрових, інноваційних, інформаційних, культурологічних; варіативність механізмів диференціює їх вагомість у забезпеченні розвитку автомобільного транспорту як стратегічної галузі національної економіки з високим інноваційним потенціалом та важливої сфери господарювання;

- розроблено концептуальні положення вивчення досвіду країн ЄС у сфері регулювання розвитком автомобільного транспорту та можливостей його впровадження в Україні, що стало вихідною умовою розвитку національної галузі автомобільного транспорту на основі розвитку форм самоорганізації суб'єктів бізнесу і споживачів з подальшою практикою міжнародного кредитування проектів розбудови автотранспортної інфраструктури;

- запропоновано прикладні засади реалізації механізму державно-приватного партнерства у галузі автомобільного транспорту з визначенням його основних напрямів, можливостей та форм;

- визначено цільові пріоритети інноваційного розвитку автомобільного транспорту України на короткострокову перспективу, які, визначено згідно із специфікою зазначеної галузі, а не транспорту в цілому, що дозволило виокремити пріоритетність за об'єктами/сегментами сфери автомобільних перевезень – розвитком інфраструктури, внутрішніми і міжнародними перевезеннями, конкурентоспроможністю та інноваціями.

ТЕОРЕТИЧНЕ І ПРАКТИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ НАУКОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

Дисертаційне дослідження представляє собою конкретний внесок в економічну науку, який полягає в розробці теоретико-методологічних та прикладних засад регулювання розвитку автотранспортної галузі в умовах трансформаційних змін в національній економіці.

Отримані здобувачем результати забезпечують удосконалення теоретико-методологічної основи дослідження регулювання розвитком автотранспортної галузі в умовах трансформаційних змін в економіці. Сформовані практичні рекомендації дозволяють визначити пріоритетні напрями регулювання галуззю із забезпеченням необхідного рівня екологізації й оновлення. Економічне значення результатів дослідження полягає в обґрунтуванні місця автомобільного транспорту в структурі національної економіки та його ролі в пришвидшенні інноваційних трансформацій з переходом до нового технологічного укладу.

Практична цінність одержаних результатів полягає в доведенні наукових положень дисертації до рівня їх можливого практичного застосування в діяльності органів державного управління різних рівнів. Дисертант здійснив ґрунтовну апробацію практичних рекомендацій, що підтверджено їх впровадженням у практику діяльності Секретаріату Кабінету Міністрів України, Міністерства інфраструктури України, Комітету Верховної Ради України з питань транспорту, ТОВ АК «Транспортні лінії України», ГО «Громадська організація роботодавців транспорту Кіровоградської області».

Теоретичні результати дослідження використовуються в навчальному процесі ВНЗ «Національна академія управління» – під час підготовки навчально-методичних матеріалів та викладання дисциплін «Державне регулювання економіки», «Інвестування», «Національна економіка», «Бюджетний менеджмент».

ОЦІНКА ОФОРМЛЕННЯ ДИСЕРТАЦІЇ І ЗМІСТУ АВТОРЕФЕРАТУ

Дисертація та автореферат оформлені згідно зі встановленими вимогами. Зміст автореферату повністю ідентичний основним положенням дисертації.

Дисертація складається з анотації, вступу, п'яти розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг дисертації становить 434 сторінки. Робота містить 38 таблиць, 74 рисунки та 4 додатки. Список використаних джерел налічує 424 найменувань.

ПОВНОТА ВИКЛАДЕННЯ НАУКОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ В ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЯХ

Основні положення дисертаційної роботи опубліковано у 46 наукових працях, загальним обсягом 80,3 друк. арк.; із них: 2 – одноосібні монографії, 3 – колективних монографій; 26 статей – у наукових фахових виданнях України та у виданнях, що включені до міжнародних наукометричних баз, 8 статей – у інших виданнях, 7 публікацій – у збірниках матеріалів міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференцій, шкіл-семініарів, форумів.

ДИСКУСІЙНІ ПОЛОЖЕННЯ ТА ЗАУВАЖЕННЯ ДО ТЕКСТУ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Відзначаючи достатньо високий науковий рівень виконаного дослідження, слід зауважити, що деякі положення дисертаційної роботи Овчара Петра

Андрійовича мають дискусійний характер:

1. При узагальненні методології дослідження галузі автомобільного транспорту в економіці (рис. 1.5 дисертації) у блоці «теорії і концепції» відсутні теорії, які формують методологію дослідження трансформації економіки та її структурних змін.

2. В аналізі автотранспортної інфраструктури доцільно було розглянути основні показники за регіонами України та показати їх картографічно. Це б наочно підтвердило проблеми щодо стану доріг у різних областях та вказало на актуальність залучення коштів Державного дорожнього фонду.

3. У ході аналізу стану автомобільних доріг вартувало більше уваги приділити проблемі фактичної відсутності в Україні естакад і тунелів. Також дуже обмежено аналізуються показники щодо мостів і шляхопроводів в Україні. Результати такого аналізу слід було подати по регіонах, щоб визначити пріоритети стимулювання відповідних робіт з урахуванням трафіку у великих містах.

4. Параграф 2.4 поданий як «Інфраструктура автомобільного транспорту та особливості забезпечення її ефективності» і наведено лише похідні аналітичні розрахунки. Даний параграф слід було доповнити авторською методикою оцінки ефективності автотранспортної інфраструктури, що було б дуже актуально для України.

5. При дослідженні інституціонального забезпечення економічного розвитку та регулювання автотранспортною галуззю країни піднімається питання щодо розширення функціональності Міністерства інфраструктури України і перейменування його у Міністерство транспорту та цифрової інфраструктури України. З огляду на посилення впливу інформаційної економіки, в тому числі на розвиток автотранспортної галузі, вартувало розкрити позицію дисертанта щодо такої перспективи.

6. Аналіз структури Міністерства інфраструктури України з визначенням підрозділів, що здійснюють пряме чи опосередковане регулювання автотранспортною галуззю (рис. 3.2) слід було доповнити конкретними рекомендаціями щодо її вдосконалення. Інакше такий матеріал має описовий характер.

7. У параграфі 4.2 здійснено аналіз основних показників діяльності ліцензованих суб'єктів господарювання у галузі автомобільного транспорту в Україні станом лише на 2017 рік. Для якісних результатів слід було здійснити більш глибокі ретроспективні порівняння.

8. У параграфі 4.3 здійснено прогностичні розрахунки для основних показників розвитку автотранспортної галузі України, але лише на короткострокову перспективу. Дані розрахунки слід доповнити більш тривалими вимірами часу – середньо- і довгостроковим прогнозом.

Загалом, вищезазначені зауваження жодним чином не применшують

наукової та практичної цінності результатів дослідження і не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ І ОЦІНКА ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Дисертаційна робота Овчара Петра Андрійовича на тему «Регулювання розвитком автотранспортної галузі в умовах трансформації національної економіки» є завершеним науковим дослідженням, виконаним самостійно автором на актуальну тему. Аналіз змісту дисертації підтвердив теоретичну та практичну цінність одержаних автором наукових результатів, що мають необхідний рівень наукової новизни, їх обґрунтованість і достовірність використаних матеріалів.

Автореферат дисертації розкриває основні її положення, відображає структуру та зміст роботи. Всі наукові положення, висновки і рекомендації, представлені в авторефераті, детально розкриті в дисертації.

За змістом, науково-прикладною сутністю й оформленням дисертаційна робота відповідає вимогам щодо докторських дисертацій пунктів 9, 11, 12, 13 "Порядку присудження наукових ступенів", затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567, а її автор Овчар Петро Андрійович заслуговує присудження наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством.

Офіційний опонент:

завідувача кафедри фінансово-економічної безпеки, обліку та оподаткування
Української академії друкарства
Міністерства освіти і науки України (м. Львів),
доктор економічних наук, професор

А.М. Штанрет

Підпис завідувача кафедри фінансово-економічної безпеки, обліку і оподаткування Української академії друкарства, д.е.н., проф. А.М. Штанрета засвідчую:

Вчений секретар

Української академії друкарства
к.т.н., доцент

З.М. Сельменська